

FROSTSPRENGING OG STEINENES VANDRING MOT HAVET

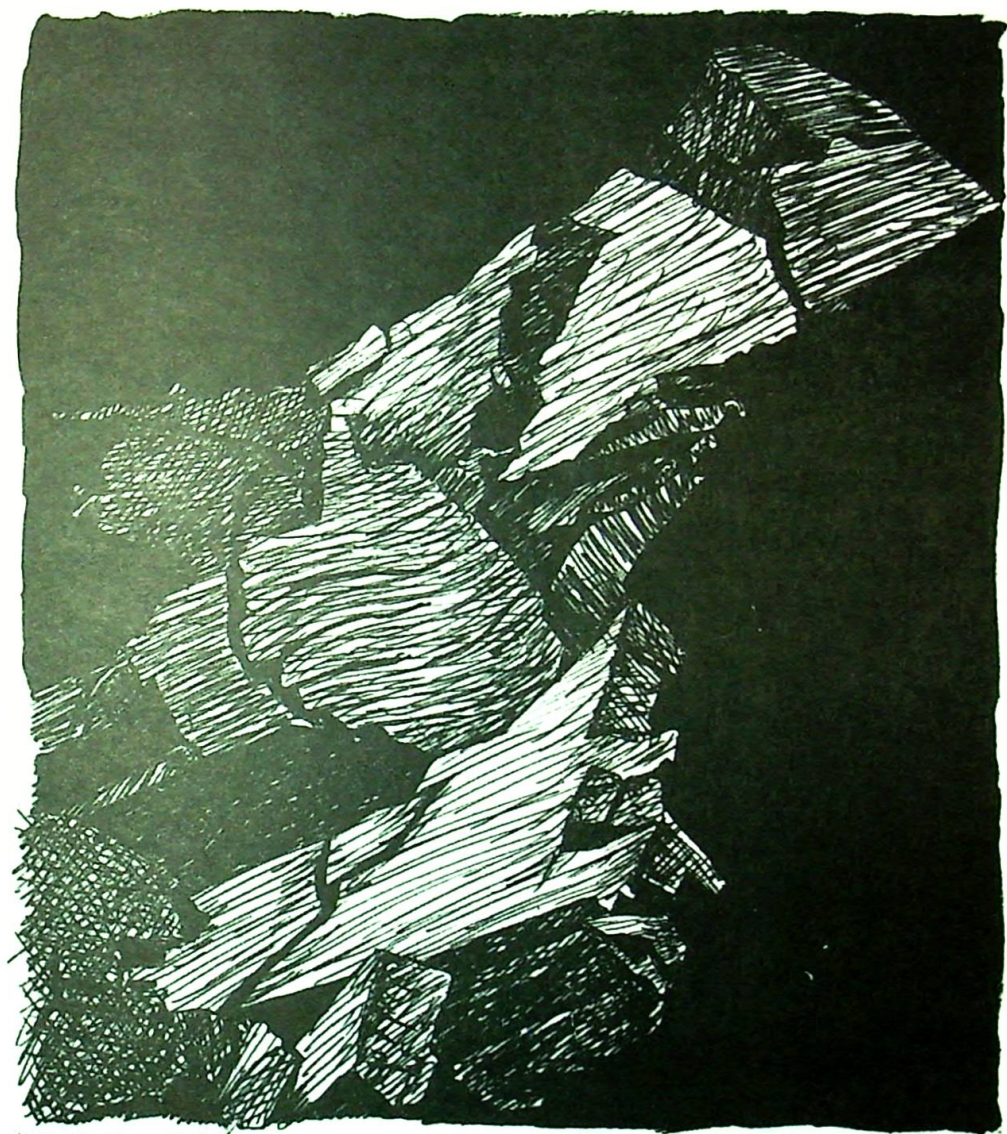
Steinenes vei mot havet kan starte langt til fjells (i ørkenstrøk foregår sprenging forårsaket av kulde om natten og stor hete om dagen).

Frostsprenging er mest vanlig i kalde land - som i Norge. Den skjer først ved at vannet fryser til is i sprekker og hulrom som har vært i bergarten fra før av. Når vannet er blitt is, tar isen større plass enn vannet og sprenger. For hver gang sprenger isen større åpning til steinen løsner og tyngdekraften overtar, og steinen havner i ras i ura ved foten av fjellet eller haugen. Jo ferskere bruddet er, jo skarpere kanter har steinblokkene. Hver bergart sprekker opp etter sine naturlige svakhetspunkter og sin lagdeling.

I Rondane for eksempel, sprekker sparagmitten opp i flate heller, som klirrer hult, når en trår på dem.

På Island finnes en sur, vulkansk bergart: Rhyolitt (liparitt) som sprekker opp i små, klingene "blad" som ofte ligger ordnet som bladene i ei bok, før de faller fra hverandre av frostsprenging. Ettersom steinblokkene stadig smuldrer til de blir mindre og føres ned med is og vann til elver, blir de tunge steinene liggende igjen. Grus og leire føres med fosser, bekker og sildrende regnvann mot havet. I havet blir grusen til leire som avleirer seg på store havdyp. Steinenes vandring med vannet har ført dem langt avsted og fått dem til å skifte fra kampesteinstørrelse til leire, rullestein og grus, for igjen å forsteines og bli til fjell.

Leirskiferen har kanskje gjennomgått samme prosessen om og om igjen inntil den blir metamorf og kan gå over til granitt under burialmetamorfose - når bergarten begraves under overliggende lag ved fjellkjedefolding - granittisering.



LEIRSKIFER ETTER FROSTSPRENGING. BJØRG MATHISEN,
1978.